

УДК 81'243:371.013: [004]

ТЕХНОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Король Л.Л.

*Полтавський державний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка,
м. Полтава, Україна*

У статті розглянуто педагогічну майстерню як інноваційну технологію навчання студентів іноземної мови. Виокремлено й обґрунтовано основні ознаки даної технології.

Ключові слова: педагогічна технологія, педагогічна майстерня, іноземна мова, організація навчальної діяльності студентів

Постановка проблеми. В умовах модернізації навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі на засадах компетентнісного підходу стрімко зростає потреба в оновленні арсеналу форм, методів і технологій.

На переконання авторитетних учених (А. Алексюк, Л. Байкова, І. Бех, І. Булах, Л. Гребенкіна, В. Нечаєв, В. Рибалко, І. Підласий, Є. Полат, А. Реан, В. Сластьонін, Г. Щукіна й інші), насущність проблеми освітньої інноватики як такої полягає в тому, щоб надати викладацькому корпусу вузів методологію і механізми реалізації змісту освіти з урахуванням індивідуальних інтересів студентів. Щодо організації навчальної діяльності з іноземної мови, реальність полягає в дискретності концептуальної моделі, зорієнтованої на лінійний приріст знань і вмій за формулою „трансляція репродукування”. Усвідомлення цього факту стимулює впровадження педагогічних технологій, здатних перевести академічний процес вніз із суто когнітивних в особистісно значущі площини формування іномовної комунікативної компетенції.

Оскільки оволодіння комунікативною компетенцією досягається в цільовому виді комунікативної діяльності, а не шляхом виконання деякої кількості вправ [8], буде логічним припустити, що організаційні засади навчання іноземної мови у вищій школі мають ґрунтуватися на таких домінантах, як саморозвиток, взаєморозвиток, рефлексія. Одним із дійових шляхів актуалізації окреслених домінант у навчальному процесі вніз виступає технологія, відома як „педагогічна майстерня” (ПМ).

Аналіз останніх наукових досліджень переконливо доводить, що питання інноваційних педагогічних технологій у вищій школі (І. Богданова, С. Величко, А. Нісімчук, В. Пітюков, О. Пехота, Г. Селевко, С. Сисоєва, І. Якиманська та ін.), комунікативного підходу до вивчення іноземних мов (М. Возна, В. Карабан, В. Кухаренко, С. Ніколаєва, В. Парашук, В. Старко та інші) активно й різнопланово вивчаються українськими та зарубіжними вченими. У контексті нашого дослідження викликають першорядний інтерес наукові розвідки представників Санкт-Петербурзького державного університету педагогічної майстерності (Росія) Н. Белової, З. Захарченко,

Т. Єр'оміної, І. Мухіної, В. Степіхової та інших, де вперше розкрито дидактичну сутність і структуру поняття „педагогічна майстерня”.

Розгляд виведених теоретичних положень і висновків дає підстави акцентувати на відсутності єдиного розуміння ПМ, що дефінітується як система вільної навчальної взаємодії, спілкування, обміну інформацією (І. Мухіна [4, с. 65]); творча навчальна діяльність на основі „спільного думання” (Н. Белова [1, с. 13]); багатовимірною інтегративною освітньою технологією з імовірнісним результатом, зорієнтована на особистісно-діяльнісний підхід (Є. Галицьких [4, с. 65]). Подані формулювання несуть інформацію про функціональну складову досліджуваної реальності, але недостатньо віддзеркалюють її організаційну сутність. Виходячи із цього, оптимальним вважаємо визначення В. Степіхової: „Педагогічна майстерня – це інтегративна технологія організації навчання, що поєднує ігрові, дослідницькі та проблемні види діяльності” [7, с. 17].

Робота із джерелознавчою базою дозволила виявити не лише суто дефініційні відмінності, що, загалом, властиве науковому пізнанню того чи іншого феномена. Важко не помітити розбіжності в межах української й російської терміносистем: якщо російські дослідники активно послуговуються терміном „педагогічна майстерня” упродовж понад 15 років, то в працях вітчизняних учених і педагогів-методистів він досі рідкість. Частково ситуацію пояснює артикуляційна схожість із широковживаним терміном „педагогічна майстерність” – комплекс властивостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності на рефлексивній основі [5, с. 39].

Оскільки порівняння цитованих визначень демонструє нетотожність відповідних понять, а ефективність педагогічної майстерні перевірено й доведено практикою викладання низки дисциплін у загальноосвітній і вищій школі [1; 4-7], за мету даної статті ставимо з'ясування сутнісних ознак педагогічної майстерні як технології організації навчальної діяльності студентів з іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Дослідницька позиція автора базується на твердженні, що сутність, можливість й доцільність застосування всякої педагогічної технології стануть зрозумілими, якщо окреслено коло її конститутивних рис (ознак). Відтак, з'ясуємо ознаки педагогічної майстерні.

Основоположним чинником, услід за І. Мухіною, вбачаємо синхронну реалізацію в ПМ п'яти основних підходів: 1) аксіологічного, 2) системного, 3) особистісного, 4) діяльнісного, 5) рефлексивного. За системного підходу, розмірковує вчена, відносно самостійні компоненти цілого (розмовної теми, художнього тексту тощо) розглядаються у взаємодії, через виявлення інтегративних системотвірних якостей. Навчання, зорієнтоване на особистісний підхід, спирається на суб'єктність як мету, результат і головний критерій ефективності, встановлюючи пріоритет суб'єктивних міркувань, вражень, оцінок. Діяльнісний підхід позиціонує діяльність – вирішальну умову розвитку суб'єкта навчання і його включення в навчальний процес. Рефлексивний підхід виходить із необхідності самоусвідомлення результатів і навчальних досягнень, пізнання власної недосконалості з метою визначення вектора подальшої праці над собою. За І. Мухіною, особливе місце в реалізації всіх розглянутих підходів посідає аксіологічний, адже технологічний процес ПМ є, так би мовити, „зануренням” у духовний світ особистості, завдяки чому аксіологічна спрямованість організації навчальної діяльності в площині

„особистість – діяльність – свідомість” цементує весь комплекс вищеописаних підходів [4, с. 25-28].

У цілому, погоджуючись із запропонованим І. Мухіною переліком, укажемо на необхідність його поповнення важливим елементом – *діалогічним* підходом, що передбачає особистісно-рівноправні комунікативні стосунки викладача й студента, зміну ролей і функцій учасників педагогічного процесу. Педагог активізує, стимулює, формує мотиви учня до саморозвитку [3, с. 4]. Тож, за обставин актуалізації діалогічного підходу в рамках педагогічної майстерні, перед студентами відкриваються нові обрії як особистісного розвитку, так і відповідальності за якість професійної підготовки в процесі навчальної діяльності з іноземної мови. Таким чином, педагогічній майстерні властива множинність інтегративних зв'язків, що забезпечується методологічною єдністю шести підходів: аксіологічного, системного, особистісноорієнтованого, діалогічного, діяльнісного, рефлексивного.

Іншою ключовою ознакою ПМ вбачаємо чітку диференціацію етапів. Етапи проведення ПМ, про які йтиметься далі, розробила й апробувала В. Степіхова [7]. Перший із них має назву „індуктор”, або прийом включення у творчий процес через поєднання емоційної та інтелектуальної сфер особистості, здібностей, внутрішніх можливостей суб'єкта пізнавальної діяльності й необхідного для розв'язання поставленого завдання досвіду. На другому етапі, зазначає вчена, відбувається деконструкція – процедура „розшарування” різноманітних знакових структур заради усвідомлення того, як саме сконструйовано певну цілісність і як на цій основі можна створити нову [7, с. 15]. Як бачимо, результат деконструкції – відхід від традиційного сприйняття лінгвістичних реалій, відкриття нового смислу іномовного слова, словосполучення, тексту. Знаходження нової якості досліджуваної мовної одиниці відбувається через втрату первинної опори і дозволяє шляхом розмаїття комбінацій із частин чи елементів (слів, фрагментів тексту, асоціацій і т. ін.) досягти результату на основі нового бачення – здобутку всіх учасників майстерні. На етапі соціалізації (презентації індивідуальних результатів) відбувається оцінка творчої діяльності, співставлення варіантів виконаного завдання. За В. Степіховою, майстерня закінчується рефлексією. На цьому етапі кожен осмислює успіхи, аналізує свої відкриття і прорахунки [7, с. 16-18].

Додамо, що рефлексію позиціонують як універсальний механізм саморозвитку особистості в освітній діяльності (Ю. Кулюткін, І. Муштавинська), який ґрунтується на конструктивних уміннях побудувати висловлювання (текст, діалог), керуючись перцепціями іншої людини. Тому головною в педагогічній майстерні є аксіологічна домінанта.

До числа ключових ознак ПМ слід віднести розробку алгоритму. Наприклад, майстерню для першокурсників за назвою “My Associations: University” було проведено за таким ланцюжком послідовно виконуваних дій:

1. Студенти за 1 хвилину створювали асоціативний ряд із п'яти іменників до слова *university*.
2. Усі запропоновані варіанти іменників-асоціацій записувалися на дошці.
3. Кожен вибирав слово, з яким далі на окремому аркуші паперу складав новий асоціативний ряд.
4. Студенти обмінювались аркушами і, керуючись словами-стимулами заданого ряду, складали міні-розповіді.

Результат реалізації перших двох компонентів алгоритму майстерні надовго прикував увагу до відображених в асоціативних рядах образів (Рис. 1):

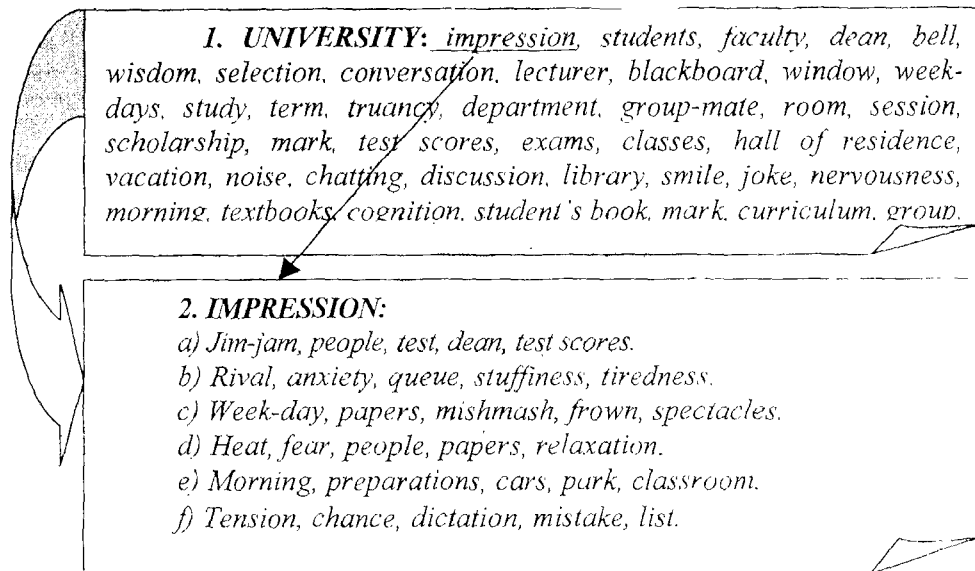

Рис. 1. Асоціативні ряди іменників-стимулів педагогічної майстерні на тему: "My Associations: University"

Створені на основі наведених асоціацій міні-тексти характеризувалися різноманітністю способів утілення заданої ідеї. На етапі рефлексії студенти відзначили можливість повному оцінити події, поновити ціле, послуговуючись окремими деталями, намагання відтворити емоційний стан автора асоціативного ряду.

Зрозуміло, що алгоритм педагогічної майстерні може і повинен ускладнюватися, чи, навпаки, спрощуватися відповідно до змісту навчального модуля, рівня підготовленості академічної групи, часового фактора тощо. Доцільно варіювати види мовленнєвої діяльності, використовувати допоміжні засоби (ілюстративні матеріали, тексти). Та яких би структурних трансформацій не зазнавав алгоритм, навчальна діяльність у форматі педагогічної майстерні незмінно апелює до світу емоцій, розкриває особистісні смисли, дарує можливість вивчати стандартну розмовну тему крізь призму важливого й цікавого для себе (товаришів по групі). Саме так у майстерні реалізується головна умова ефективного навчання іноземної мови – освоєння матеріалу не як рутинне запам'ятовування, а як творче пізнання на ґрунті особистого досвіду. Узагальнюючи викладене, можемо констатувати, що педагогічна майстерня на заняттях з іноземної мови у вищій школі слугує потужним мотиваційним чинником невідготовленого мовлення.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх теоретичних і методичних аспектів аналізу педагогічної майстерні як інноваційної технології. Предмет подальшого розгляду автор убачає в обґрунтуванні культурологічного підходу як важливого чинника організації навчальної діяльності з іноземної мови у вищій школі та конструюванні на цій основі алгоритмів педагогічної майстерні.

Проведене дослідження дозволило дійти *висновку*, що сутнісними ознаками педагогічної майстерні як технології організації навчальної діяльності студентів з іноземної мови є, по-перше, інтегративність змісту, що виявляється в синхронній реалізації шести основних підходів: аксіологічного, системного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного, рефлексивного та діалогічного; по-друге, чітка диференціація технологічних етапів; по-третє, конструювання алгоритму педагогічної майстерні відповідно до реального рівня академічної підготовленості студентів.

Список літератури

1. Белова Н.И. Мастерская: приглашение к поиску // На путях к новой школе. – 2004. – № 6. – С. 25-30.
2. Галицких Е.О. От сердца к сердцу: мастерские ценностных ориентаций для педагогов и школьников. – Спб., 2003.
3. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: Навч. посіб. – К., 2001.
4. Мухина И.А. Педагогическая мастерская в образовательном процессе. – Спб., 2005.
5. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – К., 2004.
6. Педагогические мастерские: теория и практика / Сост. Н.И. Белова, И.А. Мухина. – Спб., 1998.
7. Степихова В.А. Педагогические мастерские в опыте учителей: Метод. пособ. – Спб., 2002.
8. Denninghouse F. Epoch of Communication in Language Learning // Praxis. – 2001. – № 5. – P. 15-22.

Король Л. Л. ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ ПРИЗНАКИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ МАСТЕРСКОЙ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

В статье рассмотрена педагогическая мастерская как инновационная технология обучения студентов иностранному языку. Определены и аргументированы главные особенности данной технологии.

Ключевые слова: педагогическая технология, педагогическая мастерская, иностранный язык, организация учебной деятельности студентов

Korol' L.L. TECHNOLOGICAL ATTRIBUTES OF PEDAGOGICAL WORKSHOP ON EMPLOYMENT ON FOREIGN LANGUAGE IN A HIGHER SCHOOL

The article deals with pedagogical workshop – an innovational technology of language learning. The main peculiar features of the given technology are determined and scientifically proved.

Key words: pedagogical technology, pedagogical workshop, foreign language, organization of educational activity of students

Поступила до редакції 23.02.2007 р.